

Akkoyunlu İmparatoru Uzun Hasan

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 22 января, 2025

Akkoyunlu İmparatoru Uzun Hasan AKKOYUNLU IMPARATORU UZUN HASAN

Oğuz Türkmenleri'nin Bayındır Boyu'ndan olan Akkoyunlu Hanedanı Uzun Hasan 1423 yılında Diyarbakır'a bağlı Ergani kasabasında doğdu, 1478'de Tebriz'de vefat etti. Uzun Hasan 15 yaşındayken amcası Mehmet beyin kızı Selçukşah Begümle evlendirildi. Adının Uzun Hasan olması, boyunun uzunluğundan kaynaklanmamaktadır. Uzun, sadece aileye verilen bir lakaptır. Akkoyunlular, Türkiye'nin güneydoğusundaki en önemli ve büyük şehirlerinden birisi olan Diyarbakır'a 12.yüzyılın sonlarına doğru yerleşmişlerdir. Akkoyunlu Devleti'nin kurucusu sayılan Uzun Hasan'ın dedesi Kara Yülük Osman Bey'in vefatından sonra, Akkoyunlu Devleti'nin başına 1453'te Uzun Hasan geçmiştir. 15. yüzyıla gelindiğinde, Uzun Hasan Akkoyunlu Devleti'nin yönetim merkezini Ergani'den Diyarbakır'a taşımıştır.

Uzun Hasan döneminde Akkoyunlu Türkmen Devleti, Türkiye'nin bir bölümü, Irak, Suriye, İran, Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ı kapsayan geniş bir coğrafyayı denetimi altına alan büyük bir imparatorluk haline gelmiştir. Uzun Hasan Akkoyunlu Devleti'nin sınırlarını güneye doğru genişleterek 1466 yılında Tebriz'i Akkoyunlu İmparatorluğu'nun başkenti olarak ilan etmiştir.

Safevi Türkmen Devleti'nin hükümdarı Şah İsmail Safevi'nin babası Şeyh Haydar, Uzun Hasan'ın kızı Alemşah Halime Begüm ile evliydi, yani Uzun Hasan Şah İsmail Safevi'nin dedesidir. Şeyh Haydar'ın babası Şeyh Cüneyd ise Uzun Hasan'ın kız kardeşi Hatice Begüm ile evliydi. Ama ne üzücü ve ilginçtir ki, Akkoyunlu Devleti Uzun Hasan'ın ölümünden sonra oğulları tarafından güçsüz düşünce ve aralarında koltuk kavgası başlayınca, Şah İsmail Safevi bu fırsattan yararlanarak,

1501'de Tebriz'i işgal ederek dedesi Uzun Hasan'ın kurucusu olduğu Akkoyunlu Devleti'ni yıkarak 1502'de Safevi Devleti'ni kurmuştur.

Türkmenler, tarihleri boyunca kurdukları devletleri hep kendileri yıkarak yenilerini kurmuşlardır. Aslında millet olarak bu konunun övünülecek bir yanı yoktur, tam tersi üzülmeye gereken bir konudur. Türkmenler birlik olsalardı, günümüzün en büyük coğrafyasına sahip olabilirdi. Dünya'nın en büyük iki Türkmen devleti olan Osmanlı ve Safevi Devletleri koltuk ve mezhep kavgasına değil Türkmen birliğine yönelmiş olsalardı bugün Bosna'dan Çin Seddi'ne kadar olan coğrafya hem Türk hem de İslam yurdu olurdu.

Uzun Hasan, 1458 yılında Osmanlılara karşı Trabzon Pontus İmparatoru 4. Yuhannis'un kızı Katerna Despina ile siyasi çıkara dayalı bir evlilik yapmıştır. Pontus İmparatoru'nun kızı Katerina Despina, Uzun Hasan ile evlendikten sonra, babasının direktifleri doğrultusunda kocasını sürekli Osmanlılara karşı kışkırtma faaliyetlerine sokmuştur. Uzun Hasan komutasındaki Akkoyunlu ordusu 1459'da Tercan (Erzincan) Dağları Savaşı'nda Osmanlı ordusu karşısında hezimete uğramıştır.

Fatih Sultan Mehmet, 26 Ekim 1461'de Trabzon'u ele geçirerek Türk topraklarına kattıktan sonra Pontus Rum Devleti sahneden silinerek tarih olmuştur. Uzun Hasan ordusunun Osmanlılara karşı 11 Ağustos 1473'te giriştiği Otlukbeli Savaşı, Akkoyunlu Devleti'nin sonunu getirmiştir.

Osmanlılarla giriştiği savaşlarda yenilgiye uğrayarak Gürcistan'a çekilen Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan 1477'de hastalanınca Tebriz'e geri döndü ve 7 Ocak 1478'de Tebriz'de vefat etti.

Akkoyunlu İmparatoru Uzun Hasan bilim, dini, sosyal ve devlet teşkilatlarıyla ilgili mimari eserler yaptırmaya büyük önem vermesiyle bilinen bir devlet adamıdır. Tebriz'de Nasriye Medresesi'ni yaptırdı. Medresenin bakımı için vakıflar kurduğu, yanında cami, bin yataklı hastane ve hastaneye bitişik olarak da fakirlere yemekhane yaptırdığı bilinmektedir. Uzun Hasan, ilim ve alimlere büyük önem vermiş

ve onların koruyucusu olmuştur.

Fevzi TÜRKER. Taryhy makalalar